# Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:23

## om presstöd (prop. 1984/85:100, bil. 10. p. G 5–8 och 10)

### Sammanfattning

Utskottet har godtagit regeringens anslagsyrkanden. Motioner (m och fp) om en reducering av stödet till dagspressen och ett slopande resp. en reducering av organisationstidskriftsstödet har avslagits. Vidare har ett motionsyrkande (m) om en minskning av anslaget till pressens lånefond avstyrkts liksom en motion (c) om särskilt distributionsstöd till morgontidningar i de områden som av kostnadsskäl får inskränkningar i tidningsutbärningen.

### Propositionen

I budgetpropositionen, 1984/85:100, bilaga 10 (utbildningsdepartementet), föreslår regeringen riksdagen

*att* till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 2 397 000 kr. (punkt G 5),

*att* godkänna de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för stöd till dagspressen (punkt G 6 yrk. 1),

*att* till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 484 310 000 kr. (punkt G 6 yrk. 2),

*att* till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr. (punkt G 7),

*att* till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 39 000 000 kr. (punkt G 8),

*att* till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 5 365 000 kr. (punkt G 10),

*att* till, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, *Stöd till radio- och kassettidningar* för budgetåret 1985/86 beräkna ett reservationsanslag av 10 622 000 kr. (punkt G 11).

### Motionerna

A. *Stöd till dagspressen*

I *motion 1984/85:818* av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen beslutar att den föreslagna uppräkningen av produktionsstödet till dagspressen på 10 % avslås,

2. att riksdagen beslutar att det föreslagna anslaget till produktionsbidrag reduceras så att anslaget under punkt G 6 *Stöd till dagspressen* upptas med 414 300 000 kr.,

3. att riksdagen beslutar godkänna de föreslagna ändringarna i presstödsförordningen.

I *motion 1984/85:1560* av Stig Josefson och Gunhild Bolander (båda c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om ett komplement till nuvarande samdistributionsrabatt för distribution av dagstidningar bör utredas och förslag senare föreläggas riksdagen.

I *motion 1984/85:2705* av Anders Björck m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen under punkt G 6 *Stöd till dagspressen* anvisar 365 100 000 kr.

B. *Lån till dagspressen*

I *motion 1984/85:2705* av Anders Björck m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen under punkt G 7 *Lån till dagspressen* anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

C. *Stöd till organisationstidskrifter*

I *motion 1984/85:1551* av Kerstin Ekman (fp) hemställs att riksdagen beslutar att till *Stöd till organisationstidskrifter* anslås ett i förhållande till regeringens förslag med 8 000 000 kr. reducerat belopp, eller 31 000 000 kr.

I *motion 1984/85:2221* av Ingrid Sundberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar avveckla stödet till organisationstidskrifter.

**Utskottet**

*Presstödsnämnden*

Utskottet biträder förslaget i budgetpropositionen.

*Stöd till dagspressen*

Anslaget föreslås i förhållande till innevarande budgetår ökas med 36 410 000 kr. Förslaget innebär en tioprocentig uppskrivning av produktionsbidragen och en minskning av samdistributionsrabatten med 500 000 kr.

Den föreslagna höjningen av produktionsbidragen avstyrks i motionerna 1984/85:818 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) och 1984/85:2205 av Anders Björck m. fl. (m). I båda motionerna framhålls behovet av rationaliseringar och besparingar på dagstidningsområdet och pekas på att den nuvarande utformningen av presstödet i många fall fått en negativ inverkan på

konkurrensförhållandena. Vidare understryks i motionerna vikten av att den aviserade parlamentariskt sammansatta pressutredningen tillsätts utan dröjsmål och att den får pröva presstödsfrågorna förutsättningslöst.

Yrkandet i folkpartimotionen avser vidare en reducering av anslaget med ytterligare 33 100 000 kr. Motionsförslaget sammanfaller i sin helhet med presstödsnämndens yrkande.

I motionen av Anders Björck m. fl. (m) yrkas utöver det sagda dels en tjugoprocentig besparing på produktionsbidragen, dels en halvering av utvecklingsbidragen och samverkansbidragen, dvs. sammanlagt besparingar på ytterligare 82 300 000 kr.

Förslaget till en tioprocentig ökning av produktionsbidragen får enligt utskottets mening ses som en följd av den urholkning av dessa som skett genom att senare års höjningar inte motsvarat kostnadsutvecklingen. Som framhålls i propositionen är det särskilt landsorts- och fådagarstidningar som drabbats. Resultaten har däremot på grund av en stark annonskonjunktur förbättrats för i första hand högtäckningstidningarna.

Utskottet instämmer i de i propositionen framförda farhågorna för en utveckling mot allt större skillnader i det ekonomiska läget för å ena sidan högtäckningstidningar med ökande annonsinkomster och å andra sidan tidningar med produktionsbidrag. Som anförs i propositionen kan en sådan utveckling få ytterst allvarliga konsekvenser för den sistnämnda tidningskategorins fortsatta existens och därmed äventyra den mångfald i tidningsutbudet som är huvudsyftet med den statliga presspolitiken.

Med det anförda anser utskottet att den föreslagna höjningen av produktionsbidragen bör godtas. Utskottet finner ej heller skäl att som föreslås i motion 2705 reducera utvecklingsbidragen och samverkansbidragen.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen framhållit nödvändigheten av att kostnadsutvecklingen motverkas genom att tidningarna själva verkar för rationaliseringar och samverkan i olika led. Det är ytterst angeläget att dessa ansträngningar fortsätter.

Vid behandling av 1984/85 års budgetproposition förordade utskottet att en ny parlamentariskt sammansatt pressutredning skulle tillsättas sedan den s. k. femte pressutredningen och massmedieutredningen avslutat sitt arbete. Den senare avlämnade sitt slutbetänkande sommaren 1984 (SOU 1984:65) och den förra väntas enligt vad som anges i förevarande proposition avlämna sitt slutbetänkande senast den 1 april 1985. Föredragande statsrådet uttalar sig ha för avsikt att senare föreslå regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredning för en översyn av presstödet. Enligt vad som anförs i propositionen skall utredningen särskilt uppmärksamma kostnadsutvecklingen inom branschen och pröva olika möjligheter att inom ramen för det statliga presstödet stimulera till kostnadsbesparande åtgärder. Utskottet vill understryka vikten av att så sker.

Med nu angivna utgångspunkter och med beaktande av den statliga presspolitikens syfte att stimulera mångfalden i tidningsutbudet bör enligt

utskottets mening den kommande utredningen ges betydande frihet att pröva olika alternativ för den framtida utformningen av presstödet.

Enligt nu gällande regler utgår produktionsbidrag för kalenderår och bedöms med utgångspunkt i förhållandena under det kalenderår som föregår det år för vilket bidrag söks. Produktionsbidraget betalas i princip ut efter den 1 juli det år som bidraget avser. Vid tidpunkten för utbetalningen kan bidragsförutsättningarna ha ändrats väsentligt men i sin nuvarande form ger presstödsförordningen inte nämnden några uttalade möjligheter att ta hänsyn till sådana ändrade förutsättningar. Presstödsnämnden har påtalat detta hos regeringen. Till följd därav föreslås i propositionen följande preciseringar av stödreglerna. Produktionsbidrag bör beräknas för kalenderår och med en tolftedel av bidraget för varje hel kalendermånad. Om en tidning upphör med utgivningen under den del av bidragsåret som ligger före presstödsnämndens bidragsbeslut – och för vilken tid bidrag således utgår i efterskott – bör produktionsbidrag endast utgå för den del av denna tid, räknat i hela månader, då tidningen verkligen har kommit ut. En tidning bör dock ha kommit ut under minst tre månader av bidragsåret för att över huvud taget komma i fråga för sådant produktionsbidrag. För den del av bidragsåret som ligger efter nämndens beslut – för vilken tid bidraget utgår i förskott – bör gälla att nämnden, om den finner anledning anta att ett tidningsföretag möjligen inte kommer att ge ut sin tidning under hela denna period, ges rätt att betala ut produktionsbidrag endast för del av denna tid, dock för minst en hel kalendermånad. Nämnden får därefter åter pröva om ytterligare bidrag skall betalas ut. I händelse av fortsatt positiv bedömning under återstoden av bidragsåret bör resterande del av bidraget ha betalats ut senast under december månad samma år.

Utskottet ansluter sig till den i propositionen framförda uppfattningen att presstödsnämnden bör kunna ta hänsyn till ändrade förutsättningar i tidningsutgivningen under det år bidraget avser. Utskottet godtar därför de föreslagna ändringarna i stödreglerna. Utskottet vill tillägga att det får förutsättas att presstödsnämnden iakttar stor varsamhet när det gäller prognoser om en tidnings möjligheter att fortsätta med utgivningen under andra halvåret och beaktar den risk för en ökning av en tidnings ekonomiska problem som en reducerad förskottsbetalning kan medföra.

Utskottet godtar även i övrigt de i propositionen föreslagna ändringarna i stödreglerna och delar således uppfattningen att den s. k. egenannonseringen fortsättningsvis bör hållas utanför den bidragsgrundande innehållsbedömningen liksom att en direkt skyldighet inte bör föreligga att ta med även endagstidningar i samdistributionen till lika pris per utdelat exemplar.

I motion 1984/85:1560 av Stig Josefson och Gunhild Bolander (båda c) föreslås ett extra distributionsstöd för morgondistributionen av dagstidningar i de områden som av kostnadsskäl fått inskränkningar i tidningsutbärningen.

Motionsyrkandena i samma ämne har behandlats av riksdagen såväl vid

1982/83 som 1983/84 års riksmöten. Utskottet har avvisat yrkandena med hänvisning till i första hand kostnadsskäl. Utskottet vidhåller denna inställning.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 818, yrk. 1 och 2, 2705, yrk. 4 och 1560.

*Lån till dagspressen*

Anslaget föreslås utgå med ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat belopp.

I motion 2705 av Anders Björck m. fl. (m) hemställs att beloppet nedsätts till 10 milj. kr. under hänvisning till att endast 3,9 milj. kr. togs i anspråk från anslaget under föregående år och att en reservation på 25,9 milj. kr. finns på anslaget.

Som anförs i propositionen undersöker femte pressutredningen bl. a. om presstödet f. n. på ett ändamålsenligt sätt främjar samverkan mellan olika tidningsföretag. Som tidigare nämnts skall utredningen avge sitt slutbetänkande senast den 1 april 1985. Utskottet instämmer i föredragande statsrådets bedömning att lånefonden i avvaktan på utredningens förslag oförändrat bör tillföras 25 milj. kr. för det kommande budgetåret. Detta belopp har också begärts av presstödsnämnden. Utskottet avstyrker således motion 2705 i denna del.

*Stöd till organisationstidskrifter*

Enligt presstödsnämndens beräkningar som godtas i propositionen är stödbehovet 550 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Dessutom föreslår såväl nämnden som föredragande statsrådet att samverkansbidraget, som funnits sedan budgetåret 1977/78, skall slopas. Endast en organisation har under denna tid sökt samverkansbidrag. Totalt föreslås 39 milj. kr. under anslagsposten.

I motion 2221 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) yrkas att stödet till organisationstidskrifter avskaffas. Enligt motion 1551 av Kerstin Ekman (fp) borde de större fackliga tidskrifterna kunna betalas av medlemmarna själva. Till följd därav yrkas en minskning av stödet med 8 milj. kr.

Utskottet godtar förslaget i budgetpropositionen och avstyrker motionerna.

*Stöd till tidningar på andra språk än svenska*

Utskottet godtar propositionens förslag.

*Stöd till radio- och kassettidningar*

Enligt budgetpropositionen är avsikten att riksdagen under innevarande riksmöte skall föreläggas en särskild proposition om stödet till radio- och kassettidningar. Utskottet saknar därför skäl att behandla anslaget i detta sammanhang.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100, bil. 10, punkt G 5 till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 397 000 kr.,
2. a) att riksdagen med bifall till propositionen i denna del och med anledning av motion 1984/85:818 yrk. 3 godkänner de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för stöd till dagspressen,
   b) att riksdagen med bifall till propositionen punkt G 6 och med avslag på motion 1984/85:818, yrk. 1 och 2 och motion 1984/85:2705 yrk. 4 till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 484 310 000 kr.,
   c) att riksdagen avslår motion 1984/85:1560,
3. att riksdagen med bifall till propositionen punkt G 7 och med avslag på motion 1984/85:2705 yrk. 5 till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,
4. att riksdagen med bifall till propositionen punt G 8 och med avslag på motionerna 1984/85:1551 och 2221 till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 39 000 000 kr.,
5. att riksdagen med bifall till propositionen punkt G 10 till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 5 365 000 kr.

Stockholm den 14 februari 1985

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

*Närvarande:* Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Anita Modin (s), Ingvar Björk (s), Ove Eriksson (m), Birger Hagård (m), Britta Hammarbacken (c), Axel Wennerholm (m), Lars Ernestam (fp) och Marie-Ann Johansson (vpk).

**Reservationer**

1. *Stöd till dagspressen* (mom. 2 b)

a) av Hans Nyhage, Ove Eriksson, Birger Hagård och Axel Wennerholm (alla m), vilka anser

*dels* att utskottet fr. o. m. det stycke på s. 3 som börjar "Förslaget till" t. o. m. det stycke på s. 5 som slutar "och 1 560" bort anföra följande:

Enligt utskottets mening är tiden mogen för att göra en genomgripande utvärdering av presstödet. Såväl statsfinansiella som principiella och konkurrensbetingade skäl gör det nödvändigt med en översyn. Det är därför tillfredsställande att riksdagens önskemål om en parlamentarisk utredning kommer att tillgodoses, när femte pressutredningen avslutat sitt arbete. Utskottet utgår från att utredningen tillsätts i omedelbar anslutning till att femte pressutredningen avlämnat sitt slutbetänkande, vilket är aviserat till den 1 april 1985.

Utskottet vill framhålla vikten av att den kommande utredningen får arbeta helt förutsättningslöst. Enligt utskottets mening är det särskilt viktigt att stödet utformas så att rationaliseringar stimuleras och en sund konkurrens uppmuntras.

Det kan lätt konstateras att besparingar både är nödvändiga och möjliga på det nu utgående presstödet. Utskottet kan därför inte acceptera förslaget i budgetpropositionen om en tioprocentig höjning av produktionsbidragen, motsvarande en kostnad på 36,9 milj. kr. för budgetåret 1985/86. Därutöver anser utskottet att en tjugoprocentig besparing på nu utgående produktionsbidrag kan göras.

Utskottet är tveksamt till om utvecklingsbidragen skall behållas. I avvaktan på den nya pressutredningens ställningstagande bör anslaget kunna halveras. Utskottet beaktar vid denna bedömning att utvecklingsbidragen i vissa fall använts så att de blivit direkt konkurrenssnedvridande och att deras nya karaktär av katastrofbidrag ofta lett till att nödvändiga rationaliseringar inte vidtagits.

Vad nu anförts om bibehållandet av utvecklingsbidragen gäller också samverkansbidragen, som likaså bör halveras. Det kan tilläggas att i båda fallen har endast mindre belopp använts under föregående budgetår.

"Enligt nu gällande" – = utskottet (s. 4–5) – "denna inställning".

Med det anförda tillstyrker utskottet motion 2705 yrk. 4 och motion 818 yrk. 1 och 3. Yrk. 2 i motion 818 får anses besvarat med vad utskottet anfört. Motion 1560 avstyrks.

*dels* att utskottets hemställan i mom. 2 b bort ha följande lydelse:

2. b) att riksdagen med anledning av propositionen punkt G 6 och motion 1984/85:818 yrk. 1 och 2 samt med bifall till motion 1984/85:2705 yrk. 4 till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 365 100 000 kr.

b) av Lars Ernestam (fp) som anser

*dels* att utskottet fr. o. m. det stycke på s. 3 som börjar "Förslaget till" t. o. m. det stycke på s. 5 som slutar "och 1560" bort anföra följande:

Vid behandlingen av 1984/85 års budgetproposition förordade utskottet att ny parlamentariskt sammansatt pressutredning skulle tillsättas sedan den s. k. femte pressutredningen och massmedieutredningen avslutat sitt arbete. Den senare avlämnade sitt slutbetänkande sommaren 1984 (SOU 1984:65) och den förra väntas enligt vad som anges i förevarande proposition avlämna sitt slutbetänkande senast den 1 april 1985. Föredragande statsrådet uttalar sig ha för avsikt att senare föreslå regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredning för en översyn av presstödet. Enligt vad som anförs i propositionen skall utredningen särskilt uppmärksamma kostnadsutvecklingen inom branschen och pröva olika möjligheter att inom ramen för det statliga presstödet stimulera till kostnadsbesparande åtgärder. Utskottet vill understryka vikten av att så sker.

Den nu föreslagna tioprocentiga höjningen innebär att ett ökat stöd kommer att utbetalas, oberoende av behovet, sådant det dokumenteras i vederbörande tidningsföretags bokslut. Utskottet kan inte acceptera detta. Enligt utskottets mening bör några generella höjningar av stödnivån inte medges innan den nya pressutredningen lagt fram sina resultat. Över huvud taget anser utskottet att medelstilldelningen på ifrågavarande anslag bör begränsas till vad presstödsnämnden begärt.

"Enligt nu gällande" – = utskottet (s. 4–5) – "denna inställning".

Med det anförda tillstyrker utskottet motion 818 samt avstyrker motion 2705, yrk. 4 och motion 1560.

*dels* att utskottets hemställan i mom. 2 b bort ha följande lydelse:

2. b) att riksdagen med anledning av propositionen punkt G 6 och med bifall till motion 1984/85:818 yrk. 1 och 2 samt med avslag på motion 1984/85:2705 yrk. 4 till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 414 300 000 kr.

2. *Lån till dagspressen (mom. 3)*

av Hans Nyhage, Ove Eriksson, Birger Hagård och Axel Wennerholm (alla m) vilka anser

*dels* att utskottet på s. 5 i stället för det stycke som börjar "Som anförs" och slutar "i denna del" bort anföra följande:

Utskottet konstaterar att endast 3,9 milj. kr. användes av anslaget budgetåret 1983/84 och att det f. n. finns en reservation på anslaget på 25,9 milj. kr. Som anförs i motion 2705 finns det med hänsyn till dessa förhållanden anledning att minska anslaget för nästa budgetår. Utskottet föreslår att anslaget bestäms till 10 milj. kr.

*dels* att utskottets hemställan under mom. 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med anledning av propositionen punkt G 7 och med bifall till motion 1984/85:2705 yrk. 5 till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

3. *Stöd till organisationstidskrifter (mom. 4)*

a) av Hans Nyhage, Ove Eriksson, Birger Hagård och Axel Wennerholm (alla m) vilka anser

*dels* att utskottet i stället för det stycke på s. 5 som börjar "Utskottet godtar" och som slutar "avstyrker motionerna" bort anföra följande:

Organisationstidskriftsstödet tillhör de områden där det enligt utskottets mening är möjligt att ställa sparsamhetskraven i förgrunden, eftersom stödet utan alltför genomgripande olägenheter bör kunna ersättas med ökade medlemsavgifter. Utskottet biträder därför förslaget i motion 2221 att stödet bör avskaffas.

*dels* att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. att utskottet med bifall till motion 1984/85:2221 avslår propositionen punkt G 8 och motion 1984/85:1551.

b) av Lars Ernestam (fp), som anser

*dels* att utskottet i stället för det stycke på s. 5 som börjar "Utskottet godtar" och som slutar "avstyrker motionerna" bort anföra följande:

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att – som framhålls i motion 1551 – i vart fall de större fackliga organisationernas medlemstidningar skall kunna betalas av medlemmarna själva. Utskottet föreslår därför att anslaget minskar med 8 milj. kr. Med denna förhållandevis blygsamma reducering ges enligt utskottets mening tillräckligt utrymme för stöd till övriga tidskrifter.

*dels* att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med anledning av propositionen punkt G 8 och med bifall till motion 1984/85:1551 samt med avslag på motion 1984/85:2221 till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 31 000 000 kr.